

Gašenje visokogorskega gozdnega požara na Rombonu s helikopterjem

Iztok MLEKUŽ*

1 UVOD

Preprečevanje in gašenje gozdnih požarov je v organizacijskem in tehničnem smislu ena najbolj zahtevnih nalog varstva gozdov. To še posebej velja za gozdove v alpskem svetu, zlasti za vegetacijski pas ruševja nad zgornjo drevesno mejo. Razgiban teren, težka dostopnost in prehodnost, obilica lahko vnetljivega in gorljivega materiala, debele plasti surovega humusa, kjer se ogenj potuhne – vse to zelo otežuje uspešno gašenje. Na območju KE Bovec je ruševje že večkrat gorelo; zadnji večji požar te vrste je bil leta 1986 na Kaninu, ko je desno od postaje "C" kaninske žičnice zgorelo okoli 50 ha ruševja. Posledice so v ekološkem smislu katastrofalne; ogenj pusti za seboj golo, sterilno skalovje, ki se desetletja ne obrase. Pri omejevanju takšnih požarov je zato ključnega pomena hitro in učinkovito zatrtje požara že v začetku, kajti ko se ogenj razširi na večjo površino, je gašenje dolgotrajno, naporno, nevarno, drago in kar je najhuje navadno neuspešno. Pri tem so nam lahko v veliko pomoč letala in helikopterji; njihova uporaba pri gašenju gozdnih požarov je v svetu že dolgo časa nekaj povsem navadnega, v zadnjih letih pa se vse bolj uveljavlja tudi pri nas. Sredi avgusta 1995 je helikopter sodeloval tudi pri gašenju visokogorskega požara na masivu Rombona nad Bovcem.

2 GOZDNI POŽAR NA ROMBONU

Rombon je obširna, močno zakrasela visokogorska planota nad Bovcem. Iz osrednjega dela z nadmorsko višino 1400 – 1800 m se na robovih dvigajo 2000 – 2400 m visoki vrhovi Črneta, Veliki vrh,

Rogelj, Plešivec in Jelenk. Osrednji del planote je gosto porasel z ruševjem in redkimi macesni; površina strnjene ruševja znaša 130 ha. Svet je zelo težko prehodan, poln brezen, vrtač, kotličev in škrapelj; najgrši je v zahodnem delu z zgovornim imenom Smrdeton.

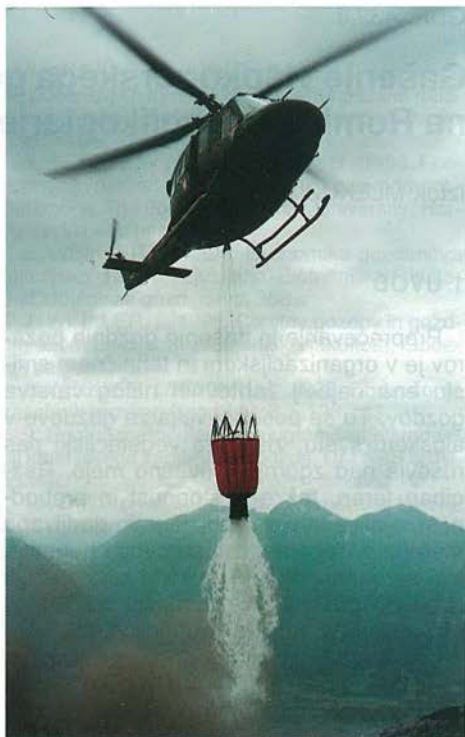
Požar je nastal po daljšem sušnem vremenu verjetno zaradi udara strele. Zagorelo je v Smrdetonu na vrhu z ruševjem porasle skalnate glave na nadmorski višini 1650 m. Požar smo opazili 12. avgusta 1995, vendar se je naslednji dan potuhnil in ponovno zagorel 14. avgusta. Zaradi težkega in dolgega dostopa smo si ga skupaj z gasilci ogledali iz letala. Požar je zajel ca. 300 – 400 m² ruševja in pretila je resna nevarnost, da se razširi. Zaradi slabe vremenske napovedi (napovedano je bilo suho vetrovno vreme) smo se odločili, da naslednji dan pokličemo na pomoč helikopter slovenske vojske. Po poprejšnjem pogovoru z odgovornimi na Upravi za zaščito in reševanje smo dobili dovoljenje za helikopter. Gasilci GD Bovec so na letališču v Bovcu zagotovili vso potrebno materialno oskrbo in helikopter je popoldne 15. avgusta priletel v Bovec. Po ogledu požara je začel gasiti. Do večera je opravil 15 voženj. Ker na mestu požara ni bilo ljudi, ki bi usmerjali delo helikopterja in dokončno uredili požarišče, je bilo gašenje le deloma uspešno. Zato smo se dogovorili, da naslednji dan helikopter odpelje ekipo gasilcev na mesto požara in da bomo delali usklajeno na tleh in v zraku.

Tako smo naslednji dan, 16. avgusta 1995, ubrali drugo taktiko. Pripravili smo ekipo 7 ljudi: 5 gasilcev – med njimi en gozdni delavec in 2 gozdarja – eden od njiju gorski reševalec. Poleg dobre osebne zaščitne opreme (čevlji, čelade, vrvi, vponke), hrane in pijače smo vzeli s seboj vsak po eno nahrbtno ročno brizgalno s 30 l vode, motorno žago, gorivo in krampe.

* I.M., dipl. inž. gozd., Zavod za gozdove Slovenije, OE Tolmin, 5220 Tolmin, Thumov drevored 17, SLO

Slika 1: Helikopter zajema vodo iz bazena na bovškem letališču; pri tem mu pomagata dva gasilca (Foto I. Mlekuž)

Slika 2: Helikopter med lebdenjem spušča vodo na požarišče. (Foto I. Mlekuž)

Slika 3: Ekipe gasilcev in gozdarjev po končanem delu. (Foto I. Mlekuž)

Tako opremljene nas je helikopter odložil v bližini požara. Da je svet tam okoli res težko prehodno, pove dejstvo, da smo za dobrih 100 m poti do požara rabili skoraj pol ure! Ekipa se je takoj lotila dela: eden je z motorno žago rezal 2 – 3 m širok pas okoli požarišča, drugi pa so preseko čistili vejevja. Helikopter je med tem z vodo do dobra namočil celo očiščeno obrobje požarišča in preseko. Pri tem smo ga usmerjali s tal. Z ročnimi brizgalnimi in krampi smo ukrotili še zadnja manjša žarišča in tlečo zemljo ter vejevje. Po dobrih treh urah trdega dela je bil požar pogašen; pogorelo je okoli 2000 m² ruševja. Utrujena, a zadovoljna ekipa se je s helikopterjem vrnila v dolino.

Po besedah pilotov je bilo to prvo gašenje visokogorskega požara s helikopterjem pri nas. Težave so imeli zlasti zaradi velike višinske razlike med bazo na letališču v Bovcu in mestom požara (1300 m!) in zaradi dokaj močnega vetra, ki je ves čas oviral delo. Za gasilce GD Bovec pa je bilo to sploh prvo poklicno srečanje s helikopterjem. Gotovo je, da smo se pri tem veliko naučili in pridobili precej izkušenj za prihodnje delo.

3 OPREMA ZA GAŠENJE IN NAČIN DELA HELIKOPTERJA

Helikopter ima za gašenje posebno opremo, ki je lahka, zložljiva in jo pripelje s seboj. Opremo sestavljata rezervoar za prenos vode in gašenje ter montažni bazen za zajemanje vode.

S posebnim rezervoarjem, ki ga obesi pod trup, zajema vodo, jo odnese nad mesto požara in gasi. Rezervoar drži od 500 do 1000 l vode in se da prirediti na večjo ali manjšo količino. To je pomembno zaradi pogojev letenja in višinske rezlike leta, kajti težji pogoji zahtevajo lažji tovor! Nad požariščem rezervoar odpre s posebnim vrvnim mehanizmom in voda pljuskne na ogenj.

Vodo zajema iz posebnega montažnega bazena s prostornino ca. 10 m³. Montaža je lahka in enostavna, traja pa vsega nekaj minut. Bazen mora biti do vrha poln vode, tako da jo helikopter lažje zajema. Oskrba z vodo mora biti zato brezhibna, navadno jo zagotovijo gasilci s svojimi avtomobilskimi cisternami. Seveda se voda lahko zajema tudi iz naravnih virov (rek, jezer), vendar piloti tega ne priporočajo, ker je delo z

Slika 4: Posledice požara – popolnoma uničena vegetacija in tla. Dolgo časa bo tod le golo skalovje. (Foto I. Mlekuž)

bazenom lažje in hitrejšje. Rezervoar se namreč zelo nerad potopi v vodo, zato sta pri zajemanju potrebna dva človeka, ki ga potopita, to pa se precej lažje stori v bazenu (glej sliko 1).

Način dela je na videz zelo enostaven, vendar zahteva od pilotov precej koncentracije. Helikopter zajema vodo iz bazena med lebdenjem, jo odnese nad požarišče in jo prav tako med lebdenjem spusti na ogenj. Lebdi lahko nekaj metrov nad požariščem, tako da je gašenje zelo učinkovito (veliko bolj kot pri gašenju z letalil). Zelo dobro se da delo na požarišču usmerjati s tal. Ima pa to tudi svoje slabe strani: pri nizkem letu ali lebdenju pilote ovira dim, poleg tega pa helikopter z eliso močno razpihuje ogenj. Zaradi tega se je treba pri vsakem gašenju pač prilagoditi razmeram.

4 ZAKLJUČEK

Gozdne požare je treba pogasiti čimprej, po možnosti že v začetni fazi. Ko se ogenj razširi, je gašenje ne le dolgotrajno in drago, temveč največkrat tudi neuspešno. Za hitro gašenje na težko dostopnih terenih je helikopter nepogrešljiv, saj hitro prenese do požarišča potrebno ekipo in material, tako da ni izgube časa in energije z dolgotrajnimi dostopi.

Helikopter sam ne more pogasiti ognja, zato je pri požaru nujna pomoč gasilske ekipe, ki dela usklajeno z delom helikopterja!

Gasilska ekipa mora biti za delo s helikopterjem dobro usposobljena. Poleg navadnih gasilskih veščin morajo gasilci obvladati tudi osnove vstopanja in zapuščanja helikopterja (izstopanje, skakanje ali spuščanje z vitlo ali vrvo), usmerjanje in sporazumevanje pilota z znaki, orientacijo in gibanje v gorskem svetu ter prvo pomoč.

Gasilska ekipa mora biti opremljena z vsemi potrebnimi zaščitnimi sredstvi in

opremo za gibanje v gorskem svetu. S seboj mora imeti tudi dovolj hrane in pijače, da lahko preživi na terenu dalj časa in se peš vrne v dolino, če je helikopter zaradi poslabšanja razmer za letenje ne more prepeljati ali oskrbovati.

Zelo pomembna je brezhibna radijska zveza med helikopterjem, ekipo na požarišču in bazo, kajti le tako je možno usklajeno delo.

Delo v bazi, kjer se helikopter oskrbuje z vodo in drugim potrebnim materialom, mora biti brezhibno. Vedno mora biti na voljo dovolj vode za polnjenje bazena ter opreme in ljudi za morebitno zamenjavo ekipe na požarišču.

Gašenje gozdnih požarov na težko dostopnih terenih in v visokogorju je zahtevno, težko in nevarno delo. Če je le možno, je treba požar ukrotiti takoj, zato sta čas in usposobljena ekipa gasilcev bistvenega pomena. Odgovorni pri odločitvah ne smejo oklevati in imeti pomislekov, da je helikopter drag in da bi morda kazalo počakati. Delo, ki ga pravočasno opravi helikopter in majhna skupina usposobljenih gasilcev, namreč odtehta vse stroške. Kar spomnimo se, kakšne so bile na široko zastavljene gasilske akcije pri velikih gozdnih požarih na Krasu ali pred leti na Stolu nad Breginjem; na desetine gasilcev se je cele tedne neuspešno spopadalo z ognjem, zgorelo je na stotine hektarjev gozdov, grmišč in travnikov, za stroške pa je boljše, da jih niti ne omenimo! Čeprav gozdarji oziroma Zavod za gozdove Slovenije po zakonodaji nismo neposredno odgovorni za preventivno protipožarno varstvo in gašenje požarov, se moramo dejavno vključevati v to delo ter s svojim znanjem in izkušnjami prispevati svoj delež. Sodelovanje pri gašenju požara na Rombonu je bila za gozdarje KE Bovec nedvomno dragocena izkušnja za delo v prihodnje. Upamo, da bo ta prispevek pomagal tudi drugim slovenskim gozdarjem, ko se bodo ob požarih znašli pred podobnimi problemi.